

ბიზნესის გარემო და სახელმწიფოს როლი მის გაუმჯობესებაში

ვახტანგ ღათაშვილი

სტუ-ს პროფესორი

E-mail: social_economica@mail.ru

ირაკლი პაპავა

სტუ-ს დოქტორანტი

E-mail: ipapava@gftc.ge

ჯანსაღი ბიზნეს გარემოს ფორმირება და ამ პროცესის ხელშეწყობა ნებისმიერი ქვეყნის ეკონომიკური და სოციალური განვითარების უმნიშვნელოვანესი ფაქტორია. სახელმწიფო მნიშვნელობის პოლიტიკური, სოციალურ – ეკონომიკური, დემოგრაფიული და სხვა საკითხების განხილვა – გადაწყვეტა მოითხოვს ყველა თავისებურებების გათვალისწინებას, მათ შორის განსაკუთრებული ადგილი უკავია, ბიზნესის გარემო ფაქტორების მოქმედების ხარისხს და ბიზნესის განვითარების დონეს. კონკურენტულ გარემოში ჩამოყალიბებული ბიზნესი – არის ახალი სამუშაო ადგილები, სოციალურ-ეკონომიკური სტაბილურობა, კეთილდღეობის განსაზღვრული დონე, წარმოების მნიშვნელოვანი ზრდის ტენდენცია, რის გარეშეც რეალურ პროგრესზე და ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური შედეგების ზრდა შეუძლებელია. სწორედ ამ მიზეზებიდან გამომდინარე სახელმწიფომ უნდა შეასრულოს გადამწყვეტი როლი არსებული რესურსების ეფექტური გამოყენებისა და გადანაწილების გზით.

ეკონომიკის მარეგულირებელი ინსტიტუტების განვითარება. მარეგულირებელ ორგანოებს გააჩნიათ მთელი რიგი ფუნქციები და მოვალეობები, რათა მათ უზრუნველყონ მომხმარებელთა უფლებების დაცვა და საქმიანობის საჯაროობა, ასევე შესაბამისი სექტორის ეფექტური ფუნქციონირებისათვის საჭირო გარემოს შექმნა. დამოუკიდებელი მარეგულირებელი ორგანოს არსებობა წარმოადგენს სახელმწიფოს მხრიდან ნეიტრალური და პოლიტიკური ჯგუფებისაგან თავისუფალი რეგულირების მყარ გარანტს.

გასული საუკუნის ბოლო ათწლეულში საბაზრო ეკონომიკის რეგულირების ინსტიტუტების ჩამოყალიბება დაიწყო. ერთ-ერთი წარმატებული იყო ინსტიტუტი, რომელსაც ბაზრის ანალიზი უნდა განეხორციელებინა და საბაზრო ძალაუფლების მქონე სუბიექტის გამოჩენის შემთხვევაში, მისი ძალაუფლების განეიტრალება ან იმგვარ ჩარჩოებში მოქცევა უნდა მოეხდინა, რომ მომხმარებელთა და ბაზრის სხვა მონაწილეთა უფლებები არ დარღვეულიყო. საუბარია ანტიმონოპოლიურ სამსახურზე, რომელიც მსოფლიო ბანკის, აშშ-ის მთავრობის, ევროპული სახელმწიფოების მატერიალური, მეთოდური და ფინანსური დახმარე-

ბით იქმნებოდა. „ვარდების რევოლუციის“ შემდეგ ანტიმონოპოლიური სამსახურის გაუქმდა და მისი შეზღუდული ფუნქციებით საქმიანობის გაგრძელების უფლება თავისუფალი ვაჭრობისა და კონკურენციის სააგენტოს გადაეცა. აღნიშნული „რეფორმის“ შედეგად, ნავთობ-პროდუქტების, ფარმაცევტულ და სხვადასხვა ტიპის ბაზრებზე საგანგაშო მდგომარეობა შეიქმნა. რეალურად რამოდენიმე მსხვილი მოთამაშე აწესებს ხელოვნურ ფასებს და არაკონკურენტული ქმედებების გამოყენებით ზღუდავს სხვა კონკურენტების შემოსვლას ბაზარზე. აღნიშნული მოთამაშეები დაკავშირებული არიან ერთმანეთთან და ზემოვებით მიღებული თანხები კერძო იპირების კეთილდღეობის ზრდას ხმარდება.

მთელ მსოფლიოში აღიარებულია, რომ ბუნებრივი მონოპოლიის რეგულირების ფუნქციის შესრულება სახელმწიფო ან კერძო სტრუქტურებისაგან განსხვავებით, ყველაზე რაციონალურად დამოუკიდებელ მარეგულირებელ ორგანოებს შეუძლიათ. ბიზნეს გარემოს სრულყოფა და კონკურენციის ხელშეწყობა სახელმწიფოს უპირველესი მიზანი უნდა იყოს, ამ მხრივ აუცილებელია გამოყენებულ იქნეს მსოფლიოში აღიარებული უკვე არსებული ქვეყნების გამოცდილება, რაც საშუალებას მოგვცემს უმოკლეს ვადებში მიღწეულ იქნეს მაქსიმალური ეფექტი. აღნიშნულ სფეროში რეფორმების გატარება და „ანტიმონოპოლიური“ კანონმდებლობის აღდგენა ევროპასთან ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი ვაჭრობის შესახებ მოლაპარაკების პროცესში უმთავრეს თემას წარმოადგენს.

საინვესტიციო გარემოს გაუმჯობესება და მცირე და საშუალო ბიზნესის მხარდაჭერა. ეკონომიკაში კონკურენტუნარიანი გარემოს ჩამოყალიბების გზაზე დიდი მნიშვნელობა ენიჭება მიმზიდველი საინვესტიციო პირობების შექმნას. საინვესტიციო გარემოს

შეფასებას სხვადასხვა უცხოური ორგანიზაცია აწარმოებს. საქართველოს საინვესტიციო რეიტინგის ანალიტიკური შეფასება 2015 წლისათვის, მოცემული აქვს ისეთ სართაშორისო სარეიტინგო სააგენტოებს, როგორიცაა: S&P, Moody's, Fitch და TE. აღნიშნული ორგანიზაციების მიერ გამოქვეყნებულ მაჩვენებლებს დიდი მნიშვნელობა ენიჭება ინვესტიციების მოზიდვის თვალსაზრისით. ყველა საერთაშორისო რეიტინგის მიხედვით საქართველოს მიენიჭა პოზიტიური და სტაბილური მაჩვენებელი. ერთ-ერთი მთავარი დადებითი მოვლენა, რომელსაც უცხოელი ექსპერტები გამოყოფენ საქართველოს საინვესტიციო გარემოს შეფასების დროს, არის ის, რომ რეფორმები საქართველოში უფრო სწრაფად მიმდინარეობს, ვიდრე შესაბამისი ეკონომიკური განვითარების მქონე სხვა ქვეყნებში. საკმად მნიშვნელოვანია საერთაშორისო პროექტის ოინგ უსინესს-ის კვლევის შედეგებიც. ოინგ უსინესს მსოფლიო ბანკის კვლევაა, რომელიც 2004 წლიდან ტარდება და მსოფლიო ბანკის წევრ ქვეყნებში ბიზნეს გარემოს შეფასებას ისახავს მიზნად. ოინგ უსინესს-ის კვლევა აფასებს 10 კომპონენტს, რომლებიც გავლენას ახდენს ბიზნესის საქმიანობაზე, საერთო ანალიზის საფუძველზე საქართველომ ბიზნესის კეთების კუთხით მსოფლიოს 198 ქვეყანას შორის 15-ე ადგილი დაიკავა.

2005 წლიდან დაწყებული ხელისუფლებამ რადიკალურად გააუმჯობესა საქართველოს საინვესტიციო კლიმატი, ახალი სამეწარმეო კანონების შემოღებით კი გაამარტივა ბიზნესის რეგულირება. რეფორმები ძირითადად შეეხო საწარმოთა რეგისტრაციის გამარტივებას. აქცენტი გაკეთდა ეკონომიკური და ადმინისტრაციული რეგულირების ზედმეტი ხარჯების შემცირებაზე. ბიზნესის დაწყებისათვის ხარჯები და რეგისტრაციის ხანგრძლივობა მნიშვნელოვნად შემცირდა. 10-ჯერ შემცირდა მოთხოვნა მინიმალურ საწესდებო კაპიტალზე. ბიზნესის რეგისტრაციის დელეგირება სასამართლოებიდან და ნოტარიუსიდან მოხდა საგადასახადო დეპარტამენტზე და შეიქმნა ვაჭრობის, გადასახადებისა და დასაქმების „ერთი სარკმლის“ პრინციპით რეგისტრაციის პირობები.

ყოველივე ამის შედეგად 2005-2008 წლებში მკვეთრად გაიზარდა მცირე და საშუალო საწარმოების რაოდენობა, რადგან გამარტივდა ბიზნესის დაწყება და შემცირდა დანახარჯები. საინვესტიციო გარემოს ანალიზისთვის მნიშვნელოვანია შევეხოთ შემდეგ ძირითად ასიგნებებს: შეიცვალა კანონმდებლობა ბიზნესის და ინვესტიციების სასარგებლოდ, საფუძველი ჩაეყარა

სპეციალურ ზონებს, სადაც საინვესტიციო მიზნად ევლობისთვის საქართველოს მთავრობა სპეციალურ შეღავათებს ავრცელებს, ინტენსიურად იგეგმება ბიზნეს შეხვედრები და ფორუმები, რათა მოხდეს ინვესტორთა დაინტერესება საქართველოში და ქვეყანაში ინვესტიციების მოზიდვა, დაწესდა საგადასახადო შეღავათები - ბოლო პერიოდის ერთ-ერთ წარმატებულ რეფორმად ითვლება ახალი საგადასახადო კოდექსის მიღება, რომელმაც მნიშვნელოვნად შეცვალა და გაამარტივა გადასახადები, შეიქმნა სხვადასხვა ტიპის ფონდები - რომელიც ხელს უწყობს საინვესტიციო რესურსების მოზიდვას და აქედან გამომდინარე, უფრო მრავალფეროვანს გახდის ინვესტიციების განხორციელების ფორმებს.

განვითარებული ქვეყნების უმეტესობაში მცირე და საშუალო ბიზნესის მხარდაჭერა სახელმწიფო ეკონომიკური პოლიტიკის ერთ-ერთ პრიორიტეტულ მიმართულებას წარმოადგენს. ამის ბევრი წინაპირობა არსებობს და მათგან უმთავრესია შემდეგი: მცირე ბიზნესს ძალზე სწრაფად შეუძლია ბაზრის მოთხოვნებთან ადაპტირება; მსხვილ საწარმოებთან შედარებით, ის გაცილებით მობილურია და შეუძლია სწრაფად გადაიარაღდეს ახალი, თანამედროვე ტექნიკითა და ტექნოლოგიებით; საქმის დასაწყებად და წარმოების განსავითარებლად ნაკლებ კაპიტალს მოითხოვს; ასაქმებს ეკონომიკურად აქტიური მოსახლეობის მნიშვნელოვან ნაწილს და ქმნის საშუალო ფენას. სწორედ ამიტომ, მსოფლიოს მრავალი ქვეყნის პრაქტიკიდან გამომდინარე, მცირე და საშუალო მეწარმეობას მნიშვნელოვანი როლი აკისრია ეკონომიკის უმუშევრობის დაძლევის, სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის გაუმჯობესებისა და ქვეყნის სტაბილურობის შენარჩუნების საქმეში.

საქართველოში მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარება სადღესოდ დაბალ დონეზეა და მათი წილობრივი მონაწილეობა ეკონომიკაში ძალიან მცირეა. კერძოდ, მცირე და საშუალო ბიზნესის ბრუნვა, გამოშვებული პროდუქციის მოცულობა და დამატებული ღირებულება მთლიანი ბიზნესის მაჩვენებლების 20%-ს არ აღემატება. ასეთ პირობებშიც კი, მცირე და საშუალო ბიზნესში დასაქმებულია მთლიანად ბიზნეს-სექტორში დასაქმებულთა 44%-მდე. მცირე და საშუალო ბიზნესის მეტი განვითარების პირობებში, ის მოსახლეობის საკმაოდ დიდ ნაწილს დაასაქმებდა და მოხსნიდა ქვეყნისთვის უმნიშვნელოვანეს - უმუშევრობის პრობლემას.

მცირე და საშუალო მეწარმეობის კონკურენტუნარიანობის განვითარება უნდა მოხდეს

როგორც ხელისუფლების მიერ ინსტიტუციური მექანიზმების დანერგვით, ისე კერძო ფირმების ერთობლივი ძალისხმევით. ძირითად საკითხად რჩება სახელმწიფო ორგანოს ჩამოყალიბება, რომლის მიმართაც მცირე და საშუალო საწარმოებს ნდობა ექნებათ. ამ სფეროში ერთ-ერთ ძირითად პრობლემად ასევე დასახელდა ის, რომ არ არსებობს მცირე და საშუალო ზომის საწარმოების ფუნქციონირებადი, მდგრადი ბიზნეს ასოციაცია. ამჟამად არსებობს რამდენიმე ასოციაცია, რომელიც მცირე და საშუალო ზომის საწარმოების ორგანიზებას ახორციელებს, მაგრამ ვერც ერთი მათგანი ვერ უზრუნველყოფს ამ სექტორის ეფექტური წარმომადგენლის ფუნქციის შესრულებას.

საბანკო სისტემის განმტკიცების აუცილებლობა. საბაზრო ეკონომიკაში კონკურენტუნარიანი გარემოს ჩამოსაყალიბებლად მნიშვნელოვანია კომერციული ბანკის საიმედოობისა და მდგრადობის უზრუნველყოფა. როგორც ცნობილია, 90-იან წლებში ჩვენს ქვეყანაში შეიქმნა არამდგრადი კონიუქტურის მქონე კომერციული ბანკები, რომელთა საქმიანობის გამო მოსახლეობის მნიშვნელოვან ნაწილთან ერთად დაზარალდა, მრავალი კრედიტორი. აღნიშნული მდგომარეობა მნიშვნელოვან წილად განპირობებული იყო კომერციული ბანკების საქმიანობის ზედამხედველობის სისტემის არარსებობით.

თუმცა ბოლო ათწლეულში საქართველოში მოქმედი კომერციული ბანკების აქტივები ზრდის ტენდენციით ხასიათდება. პირველ რიგში აღსანიშნავია ნდობის ფაქტორი, რამაც უზრუნველყო საბანკო სექტორში განთავსებული არასაბანკო დეპოზიტების მოცულობის ზრდა, რომელმაც 2014 წლის განმავლობაში 8,5 მილიარდი ლარიდან წლის ბოლოს 11,6 მლრდ ლარს გადააჭარბა, რაც წლიური ზრდის თვალსაზრისით ძალზე მაღალი მაჩვენებელია და 18 პროცენტს შეადგენს და აქტივების დაფინანსების მთავარ ფინანსურ რესურსს წარმოადგენს. გასულ წელთან შედარებით კომერციული ბანკების საკრედიტო დაბანდების მოცულობა წმინდა სესხების მიხედვით (არარეზიდენტებზე გაცემული სესხების ჩათვლით), 2,3 მლრდ ლარით ანუ 24 %-ით არის გაზრდილი და 12,3 მლრდ ლარს მიუახლოვდა, რაც წლიური ზრდის თვალსაზრისით ასევე საკმაოდ მაღალი მაჩვენებელია. ეს მაჩვენებელი გაზრდილია როგორც იურიდიული პირების, ასევე ფიზიკური პირების, მათ შორის მეწარმე ფიზიკური პირების დაკრედიტების კუთხით.

თუ 2013 წელს საშუალო საპროცენტო გა-

ნაკვეთი ყველა სახის სესხზე 17 %-იყო, გასულ წელს ანალოგიურ პერიოდში საპროცენტო განაკვეთები 13 %-მდე იყო შემცირებული და ეს კლება თანაბარზომიერია როგორც ლარში, ასევე უცხოურ ვალუტაში გაცემული სესხების მიხედვით. მაგრამ საპროცენტო შემოსავლების ზრდა, მათ შორის საბანკო სესხებზე, სწორედ გაზრდილმა საკრედიტო დაბანდებებმა უზრუნველყო. საკრედიტო რესურსები ბიზნესის განვითარების უმნიშვნელოვანესი წინაპირობაა. საკუთარი რესურსების შეზღუდულობის პირობებში, სწორედ ბანკების მეშვეობით ახერხებს ბიზნესი გაფართოებას და განვითარებას.

საკრედიტო რესურსების სიმცირე და სიძვირე საქართველოს კვლავ ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი წინააღმდეგობაა, რომელიც ქმნის იმის საფრთხეს, რომ მომავალში ქვეყნის განვითარება ზრდის ზომიერად დაბალ ტემპებს შეიძლება ვერ ასცდეს, ხოლო სესხებსა და დეპოზიტების განაკვეთებს შორის სპრედის უცვლელი სიდიდე კი მეტყველებს იმაზე, რომ ბიზნესის წარმოება და ინვესტიციების დაბანდება საქართველოში საკმაოდ კვლავ მაღალ რისკებთან იქნება დაკავშირებული.

მსოფლიოს წამყვან ქვეყანებში სახელმწიფო ხელს უწყობს ბიზნესის განვითარებას კრედიტის ხელმისაწვდომობის კუთხით. მაგალითად ამერიკაში სახელმწიფო კერძო საფინანსო სამსახურს აძლევს სესხის დაფარვის ნაწილის გარანტიას. კერძოდ თუ მცირე მეწარმის მიერ სესხი არ აღემატება 750 ათას ამერიკულ დოლარს, მეწარმის გადახდისუუნაროდ შექმნის შემთხვევაში, სახელმწიფო კრედიტის 75 პროცენტს ფარავს, ხოლო თუ კრედიტი 100 ათას დოლარს არ აღემატება გარანტია 80 პროცენტზე გაიძემა. ანალოგიური პროგრამა მოქმედებს ბრიტანეთშიც, მცირე მეწარმისათვის სესხის აღების გამარტივების მიზნით სახელმწიფო აქაც აზღვევს სესხის 75 პროცენტს. ამასთან ბანკი კრედიტის გაცემის პირობებს სახელმწიფოსაგან დამოუკიდებლად, ყოველგვარი ჩარევის გარეშე ადგენს. გერმანიაში მცირე საწარმოების ინვესტირებისათვის სახელმწიფო უსასყიდლოდ გასცემს საუბსიდიებს, რომლის დაფარვაც შესაძლებელია 10 წლის შემდეგ. დაფარვის ვადა კი მაქსიმუმ 20 წელია. კრედიტის წლიური სარგებელი 5 პროცენტს არ აღემატება. ეს მხოლოდ მცირე ნაწილია იმ შედავათებისა, რასაც მსოფლიოს მრავალი ქვეყნის სახელმწიფოები მცირე და საშუალო ბიზნესის მხარდასაჭერად აკეთებენ. ჩვენთან მცირე და საშუალო ბიზნესი ასეთი სახის მხარდაჭერას მოკლებულია.

გარდამავალი ხანის ქვეყნებში საბაზრო ურთიერთობების ეფექტიანად ჩამოყალიბებისა და საფინანსო პოლიტიკის სრულყოფის საქმეში უდიდესი მნიშვნელობა ენიჭება საბანკო სისტემის განვითარებას. სახელმწიფო თავისი ინსტრუმენტებით, ინსტიტუციონალური ცვლილებებით მხარს უნდა უჭერდეს საბანკო სექტორსა და ბიზნეს ერთეულების პარტნიორებთან თანამშრომლობის განვითარებას, ხელს უწყობდეს საკრედიტო გარანტიების სისტემის შექმნას.

ინოვაციური პოტენციალის გაუმჯობესება. კონკურენტუნარიანი გარემოს ჩამოყალიბებაში განსაკუთრებული ადგილი უკავია ინოვაციების წახალისებასა და გამოყენებას ეროვნულ ეკონომიკაში. სახელმწიფოსათვის ინოვაციური განვითარების გზა უნდა იყოს პრიორიტეტული. საბაზრო ცვლილებებმა დიდი ზიანი მიაყენეს ქვეყნის მეცნიერულ-ინტელექტუალურ პოტენციალს. საქართველოს წონა მეცნიერული კვლევების სფეროში უპრეცედენტოდ დაბალია და ეს პროცესები ვითარდება მაშინ, როდესაც მთელი მსოფლიო მაღალტექნოლოგიური წარმოებით არის დაკავებული. ცნობილია, რომ იაპონიაში, ა.შ.შ.-სა და სხვა მოწინავე ქვეყნებში ეროვნული შემოსავლის 85-90% მიიღება მეცნიერულ-ტექნიკურ პროგრესზე დაფუძნებით. მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოში კორპორაციები, ეროვნული მეურნეობის დარგები მეტად აქტიურები გახდნენ ბრძოლაში თვითგადარჩენისათვის, თუმცა კონკურენციის პირობებში ინოვაციური მუშაობა პრაქტიკულად პარალიზებულია.

მნიშვნელოვანია, რომ საქართველოს ეკონომიკის ზრდა დაფუძნებული იყოს მეცნიერულ-ტექნიკურ ბაზაზე. შესაძლებელია ჩამოყალიბდეს მთელი რიგი კომპლექსური ღონისძიებებისა სახელმწიფოს მხრიდან, რამაც ხელი უნდა შეუწყოს ინოვაციებში საინვესტიციო პროცესების წახალისებას. ახალი ტექნოლოგიებისა და ინოვაციების დანერგვა, რომელიც საწარმოო ხარჯების შემცირების უმთავრესი პირობაა, მოითხოვს რომ წარმოების პროცესის წარმართვაში ჩართული იყოს კვალიფიციური მუშახელი. აუცილებელია სახელმწიფომ თავდაპირველ ეტაპზე თავის თავზე აიღოს სამუშაო ძალის მუდმივი და განუწყვეტელი გადამზადების პროცესის წარმართვა.

კონკურენტუნარიანობის ანალიზმა აჩვენა,

რომ, ხელსაყრელი ბუნებრივი პირობების მიუხედავად, ღვინის წარმოებას აქვს შეზღუდული შესაძლებლობა მოიპოვოს კონკურენტული უპირატესობა მსოფლიო ბაზარზე. ერთ-ერთი ძირითადი ფაქტორი, რომელიც ხელს უშლის ღვინის მრეწველობის კონკურენტუნარიანობას, არის თანამედროვე შრომითი უნარ-ჩვევების ნაკლებობა. მიუხედავად იმისა, რომ, როგორც ჩანს, საქართველოს აქვს უპირატესობა დაბალკვალიფიციური სამუშაო ძალის მხრივ ხარჯებისა თუ მისაწვდომობის თვალსაზრისით, არსებობს მნიშვნელოვანი დაბრკოლება კვალიფიციური შრომითი რესურსების ხელმისაწვდომობასთან, ხარისხთან და ხარჯთან დაკავშირებით.

„მიწოდების მხარის“ პოლიტიკა გავლენას ახდენს ეკონომიკის უნარზე, უზრუნველყოფს კონკურენტული ადამიანური კაპიტალი. იმ ფაქტის გათვალისწინებით, რომ განათლების სოციალური ღირებულება მნიშვნელოვნად აღემატება კერძო სარგებელს, „ჩაურევლობის“ სისტემის საფუძველზე წარმოიქმნება შესაბამისი განათლების და სწავლების დეფიციტი. „ბაზრის ნაკლოვანებების“ გადაწყვეტის მიზნით მთავრობა უნდა იყოს მთავარი ინვესტორი განათლების სექტორში. მთავრობამ ხელი უნდა შეუწყოს ინსტიტუტების საქმიანობას, რაც უზრუნველყოფს განათლებულ და კრეატიულ შრომით რესურსებს და ეხმარება სწრაფ და კომპლექსურ კვლევას და განვითარებას. მთავრობამ ასევე სტიმული უნდა მისცეს კომპანიებს და სამუშაო ძალებს, განახორციელონ ინვესტიცია განათლებასა და შრომითი რესურსების განვითარებაში.

მთავრობას, მენეჯმენტსა და მუშახელს შორის თანამშრომლობის გასამართივებლად მნიშვნელოვანი მხარდაჭერა შეიძლება უზრუნველყონ საერთაშორისო ორგანიზაციებმა - მსოფლიო ბანკმა, UNDP-მ (გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის განვითარების პროგრამა) და სხვებმა. ამგვარი დახმარების ერთ-ერთი საუკეთესო მაგალითია მსოფლიო ბანკის მიერ საწარმოების რესტრუქტურისაციის და მართვის ხელშეწყობის პროექტი (CERMA), რომელიც განხორციელდა საქართველოში 1990-იანი წლების შუა პერიოდში. ამ პროგრამამ ფასდაუდებელი წვლილი შეიტანა საქართველოში კერძო სექტორის განვითარებაში ადგილობრივი საწარმოების მართვის თანამედროვე ცოდნით აღჭურვილ და მათი კონკურენტუნარიანობის გაზრდით.

BUSINESS ENVIRONMENT AND OF THE STATE IN ITS IMPROVEMENT

VAKHTANG DATASHVILI

professor of GTU

E-mail: social_economica@mail.ru

IRAKLI PAPAVALI

PhD of GTU

E-mail: ipapava@gftc.ge

Summary

The government and business represent integrated part of the society. State must provide optimal terms for business foundation and development. Improving the terms of investment environment, must play major role in resolving existing difficulties in Georgian economy. Resolving all these problems, which are oriented for providing innovative and top technologies, ensuring equal terms for each business representative and providing competitive environment will itself create demand for professional labor resources. It's very important for national interests to increase percentage of innovative technologies in investment structure. For foundation of new enterprises it's necessary to improve legal basis and business environment, accelerate economic liberation process and develop financial sector.